

	ECONOMIES' HORIZONS Економічні горизонти DOI: doi.org/10.31499/2616-5236 Homepage: http://eh.udpu.edu.ua		ISSN 2522-9273 (print) 2616-5236 (online)
---	--	---	--

UDC: 658.8 : 614.27

DOI: 10.31499/2616-5236.2(20).2022.275008

Olena Garmatiuk

postgraduate, senior lecturer Department of Marketing, Management and Business Management

**АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТОВАРООБОРОТУ
ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ
ANALYSIS OF CURRENT TRENDS IN THE TURNOVER OF
PHARMACEUTICAL PRODUCTS**

***Анотація.** Метою дослідження є аналіз сучасних тенденцій товарообороту фармацевтичної продукції. Для досягнення мети використовувалися методи емпіричного дослідження; методи теоретичного дослідження. У статті визначено, що фармацевтичний ринок України демонструє динамічний розвиток окремих його сегментів та засвідчує зростання попиту кінцевих споживачів на продукцію галузі. Проведено аналіз динаміки товарообороту фармацевтичної продукції. Встановлено тенденцію зростання оптового та роздрібного товарообороту фармацевтичної продукції протягом аналізованого періоду.*

***Abstract.** The purpose of the research is to analyze the current trends in the turnover of pharmaceutical products. Empirical research methods were used to achieve the goal; methods of theoretical research. The article determines that the pharmaceutical market of Ukraine demonstrates the dynamic development of its individual segments and testifies to the growth of end-consumer demand for the industry's products. An algorithm for value-oriented management of enterprise assets is proposed. An analysis of the dynamics of the turnover of pharmaceutical products was carried out. The growth trend of wholesale and retail turnover of pharmaceutical products during the analyzed period was established. shows annual growth. The structure of retail turnover is characterized by the preponderance of the share of imported pharmaceutical products, and a growing trend is also being followed. It was determined that the level of competition between international pharmaceutical corporations and domestic manufacturers of pharmaceutical products in the domestic pharmaceutical market has a significant impact on the development of pharmaceutical enterprises. The level of import dependence is*

increasing. Pharmaceutical products occupy one of the key positions of Ukrainian imports. The dynamics of the increase in the share of imported pharmaceutical goods in the structure of retail turnover causes inhibition of the development potential of domestic pharmaceutical enterprises. their crisis influences. For the further development of the domestic pharmaceutical industry, Ukraine needs an effective implementation strategy. Regarding the development trends of the pharmaceutical market of Ukraine, it can be said that the provision of medicinal products for Ukrainian medicine and the domestic consumer remains a priority within the framework of the development of our country.

Key words: *pharmaceutical market, pharmaceutical products, turnover, wholesale trade, retail trade, import dependence, consumption, sphere of circulation*

Ключові слова: *фармацевтичний ринок, фармацевтична продукція, товарооборот, оптова торгівля, роздрібна торгівля, імпортозалежність, споживання, сфера обігу*

Постановка проблеми.

Реалізація фармацевтичної продукції є особливою ланкою в економіці, яка потребують докладного вивчення особливостей їхнього позиціонування на фармацевтичному ринку та функціонування, сфери обігу фармацевтичної продукції.

Суттєве зростання ролі та значення аналізу товарообороту в економічній і соціальній політиці держави, що стало притаманним ринковій трансформації економіки за останні десятиліття, посилення її впливу на фармацевтичне виробництво та споживання фармацевтичних товарів визначили актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретико-методологічні аспекти

товарообороту, його роль та місця в українській економіці розглянуто у наукові публікації таких вчених, як: Н. В. Проскурніна, М. П. Балабан, П. Ю. Балабан, І. А. Маркіна, В. Л. Вороніна. Питання дослідження фармацевтичного ринку України відображені в вітчизняних працях вчених, зокрема В. І. Гончар, О. Є. Шандрівська, А. Є. Цветковська, Н. Ю. Брюховецька, Л. В. Іваненко. Однак питання щодо дослідження фармацевтичного товарообороту фармацевтичної продукції не достатньо висвітлене, тоді як важливість даної проблеми зростає і на практиці існує велика потреба у таких наукових дослідженнях.

Мета статті. Дослідження трансформаційних процесів, що характеризують розвиток товарообороту фармацевтичної продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження

В Україні фармацевтична галузь має великий потенціал, поєднуючи інтенсивне зростання виробництва та інвестиції в дослідження та розробки. В умовах підвищеного попиту на продукцію фармацевтичних компаній в Україні в 2016-2021 рр. показник сукупного річного темпу зростання за вказаний період становив 11,5%, а капітальні інвестиції зростали в середньому на 16%.

Фармацевтичний ринок України як складна соціально-економічна система активно демонструє динамічний розвиток окремих його сегментів та засвідчує зростання попиту кінцевих споживачів на продукцію галузі, вдосконалення товарного асортименту, розвиток фармацевтичних торговельних мереж. Український фармацевтичний ринок є вагомим сектором промисловості та однією з найприбутковіших галузей господарського комплексу України та демонструє інтенсивне зростання показників економічного розвитку. Він включає виробництво лікарських засобів і виробів медичного призначення, оптову та роздрібну торгівлю, спеціалізоване зберігання та розподіл (розповсюдження) з налагодженою торговельною мережею (аптека, аптечні товари тощо).

Фармацевтична галузь займає помітне місце в економіці України, оскільки є важливим сегментом національного ринку, що відрізняється високою наукоємністю та розвиненою кооперацією.

Згідно із даними Proxima Research, у 2020 р. місткість ринку фармацевтичної продукції становила 114 млрд грн (4,2 млрд дол.) у грошовому вираженні або 1,7 млрд упаковок – у натуральному [2]. Варто зазначити, що фармацевтичний ринок подолав кризу 2014 р., демонструючи стрімке зростання та займає лідируючі позиції серед країн пострадянського простору. В Україні фармацевтична галузь має великий потенціал, поєднуючи інтенсивне зростання виробництва та інвестиції в дослідження та розробки. В умовах підвищеного попиту на продукцію фармацевтичних компаній в Україні в 2016-2021 рр. показник сукупного річного темпу зростання становив 11,5%, а капітальні інвестиції зростали в середньому на 16%. Величезний розрив у споживанні з аналогічними країнами є ще одним рушієм зростання: фармацевтичні витрати на душу населення в Україні становлять лише 15-25% від рівня сусідніх країн, що вказує на значні можливості для подальшого зростання.

Особливість фармацевтичного ринку проявляється у товарі, який обертається на даному ринку, що є

фармацевтичною продукцією. Фармацевтична продукція включає лікарські засоби рецептурної відпустки, які відрізняються специфікою споживання, що виражається у включенні до циклу продажу спеціаліста – лікаря, який є своєрідним проміжним споживачем.

Учасниками фармацевтичного ринку є виробничі фармацевтичні підприємства і торговельні підприємства, що здійснюють оптову і роздрібну торгівлю фармацевтичними товарами [1].

У сучасних умовах економічної кризи в Україні надзвичайної важливості набуває внесок кожної сфери економічної діяльності у розвиток національного господарства. Традиційно рушійною силою розвитку національної економіки вважається виробництво [6]. Товарообороту відводиться важлива роль у формуванні валової доданої вартості та валового внутрішнього продукту, які є основними економічними показниками країни [5].

Слід зазначити, що оптова торгівля є частиною внутрішньої

торгівлі, що охоплює продаж товарів як великими, так і малими партіями з метою їхнього перепродажу. Вона здійснюється за цінами, які нижче роздрібних цін, але вони повинні забезпечувати нормально працюючому фармацевтичному підприємству та торговому підприємству відшкодування витрат, внесення платежів до бюджету, створення фондів економічного стимулювання та формування прибутку. Даний вид торгівлі стимулює збут товарів, формує асортимент та забезпечує транспортування. Найбільш впливовими оптовими торговими структурами на фармацевтичному ринку є великі дистриб'юторські фірми тощо. У сучасних умовах, коли вже не існує системи централізованого розподілу товарних ресурсів та прикріплення купівлі до постачальників товарів, особливо зростає роль оптової ланки як посередника між виробництвом та роздрібною торгівлею фармацевтичною продукцією.

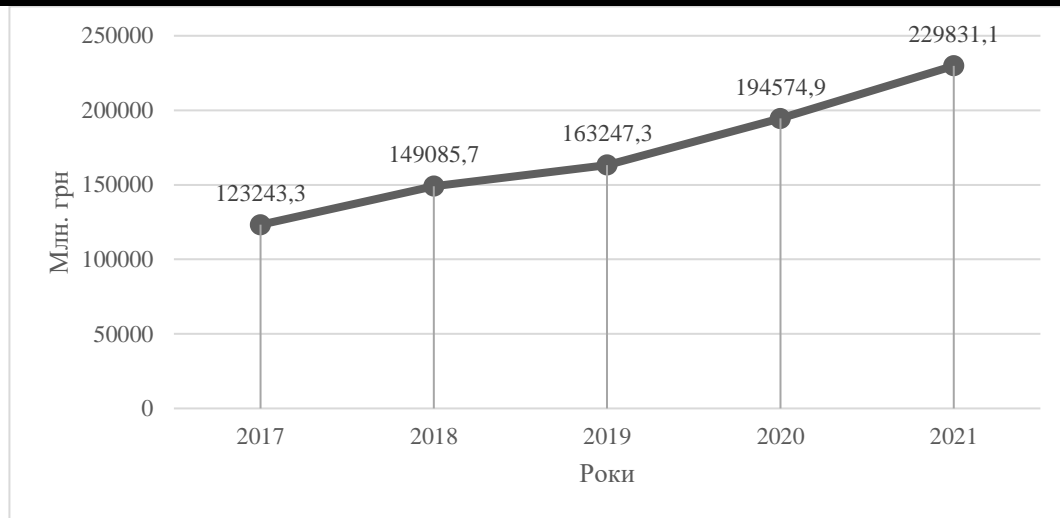

Рисунок – 1 Динаміка оптового товарообороту фармацевтичної продукції, 2017-2021 рр., млн. грн*

* Без урахування тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частин Донецької і Луганської областей у 2017-2021 рр.

Джерело. Побудовано автором за даними [8]

Аналізуючи дані рис.1 видно, що динаміка оптового товарообороту фармацевтичної продукції протягом аналізованого періоду демонструє щорічний приріст. Найбільше зростання оптового товарообороту фармацевтичної продукції прослідковується у 2021 р. та становить 229831,1 млн.грн, що на 18,1 % більше порівняно з 2020 р. В цілому за досліджуваний період відбулося зростання оптового товарообороту на 84,5 %, що є позитивною динамікою, оскільки оптова торгівля є важливим важелем

маневрування матеріальними ресурсами, що сприяє скороченню зайвих запасів фармацевтичної продукції на всіх рівнях та усунення товарного дефіциту, який бере участь у формуванні регіональних товарних фармацевтичних ринків.

Роздрібна торгівля фармацевтичною продукцією відіграє важливу роль у системі товарообороту на фармацевтичному ринку, вона реалізує ключові бізнес-процеси, пов'язані з продажем фармацевтичної продукції та її доведенням до кінцевого споживача [3].

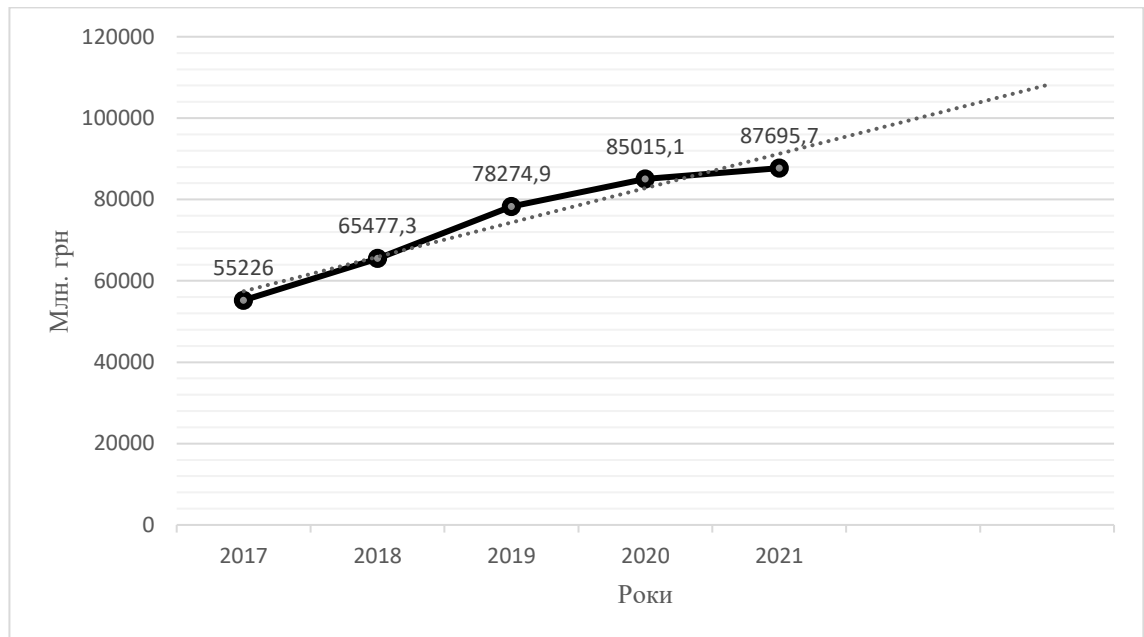

Рисунок – 2 Динаміка роздрібного товарообороту фармацевтичної продукції, 2017-2021 рр., млн. грн*

* Без урахування тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частин Донецької і Луганської областей у 2017-2021 рр.

Джерело. Побудовано автором за даними [8]

Дані рис. 2 свідчать, що динаміка роздрібного товарообороту фармацевтичної продукції протягом 2017-2021 рр. має тенденцію до зростання. У 2021 р. роздрібний товарооборот фармацевтичною продукцією зріс на 58,8 % порівняно з 2017 р.

Таким чином, протягом 2017-2021 рр. в Україні склалася позитивна тенденція розвитку торгівлі фармацевтичними товарами, спостерігається розвиток інтернет-магазинів, сформовано

досить розвинену торговельну інфраструктуру, здійснюється відкриття нових аптечних мереж, що дозволяють комплексно задовольняти потреби населення у фармацевтичній продукції.

Фармацевтична галузь України порівняно з іншими видами діяльності свідчить про відносну стійкість галузі в умовах загальноекономічних спадів, а також спроможність до швидкого відновлення виробництва, втраченого через кризові впливи [4].

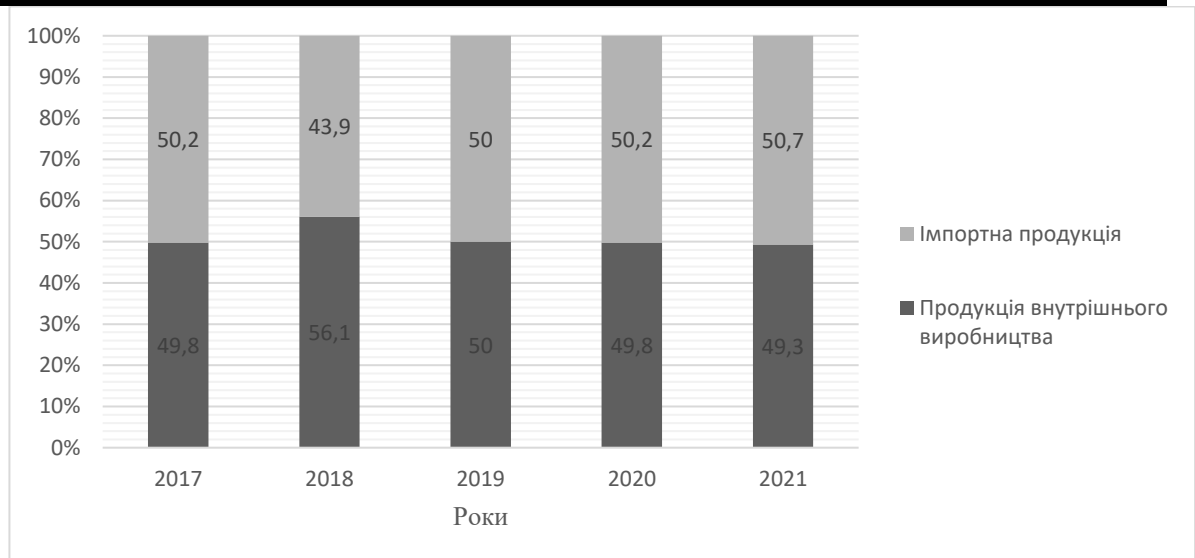

Рисунок – 3 Структура роздрібногo товарообороту фармацевтичних товарів, 2017-2021 рр., млн. грн*

* Без урахування тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частин Донецької і Луганської областей у 2017-2021 рр.

Джерело. Побудовано автором за даними [8]

Аналізуючи дані рис. 3, встановлено, що у структурі роздрібногo товарообороту займає імпортна фармацевтична продукція, також прослідковується тенденція зростання. У 2021 р. вона становила 50,7 %, що на 0,5 % більше в порівнянні з 2017 р.

Частка фармацевтичної продукції вітчизняного виробництва в структурі роздрібногo товарообороту має тенденцію до зменшення. У 2021 р. вона становила 49,3 %, що на 0,5 % більше в порівнянні з 2017 р. В цілому можна стверджувати, за аналізований період зростає рівень імпортозалежності. Фармацевтична продукція займаю одну із ключових позицій українського імпорту. Значний вплив на розвиток фармацевтичних підприємств

здійснює рівень конкуренції між міжнародних фармацевтичних корпорацій та вітчизняними виробниками фармацевтичної продукції на внутрішньому фармацевтичному ринку. Динаміка збільшення частки імпортних фармацевтичних товарів в структурі роздрібногo товарообороту сповільнює розвиток вітчизняних фармацевтичних підприємств.

Сьогодні майже всі популярні в Україні імпортні препарати мають клони – Мезим, Но-шпа, Аспірин, Нурофен, Віагра, Фастум гель. Значну частину імпорту, а це близько 1,5 млрд доларів США на рік, можна замінити вітчизняними препаратами. Що в підсумку може бути рушійними змінами в структурі товарообороту фармацевтичної

продукції на користь продукції вітчизняного виробництва.

Висновки. Проведений аналіз товарообороту фармацевтичної продукції переконливо доводить, що зміни в чисельності та якісних показниках розвитку товарообороту пов'язані й залежать від змін в економіці держави та рівня

конкуренції на фармацевтичному ринку. Щодо тенденцій розвитку фармацевтичного ринку України можна сказати, що забезпечення лікарськими засобами української медицини та вітчизняного споживача залишається пріоритетним у рамках розвитку нашої країни.

Referens

- Honchar V. (2019). Mekhanizmy rehuliuвання ekonomichnoi kontsentratsii na farmatsevychnomu rynku Ukrainy. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 27, 128–134 [in Ukrainian].
- Shandrivska O. Ye., Tsvetkovska A. Ye. (2022). Doslidzhennia farmatsevychnoho rynku Ukrainy: u fokusi kontsentratsiia rynku. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha»*, 1(9), 56–68 [in Ukrainian].
- Proskurnina N. V. (2018). Rozvytok rozdribnoi torhivli v umovakh dynamichnoi pryrody zmin. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 22, 34–37 [in Ukrainian].
- Briukhovetska N. Yu., Ivanenko L. V. (2020). Intelektualizovani vyrobnytstva Ukrainy: osnovni hravtsi ta trendy farmatsevychnoi haluzi. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2, 3–8 [in Ukrainian].
- Balaban M. P., Balaban P. Yu. (2018). Rozdribna torhivlia Ukrainy: transformatsiini protsesy v konkurentnomu seredovyshchi. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli*, 2 (87), 55–62. [in Ukrainian].
- Markina I. A., Voronina V. L. Rozvytok torhivli v Ukraini: diahnostyka stanu, tendentsii ta perspektyvy. *Naukovyi visnyk*, 21, 27–32 [in Ukrainian].
- Osos, P. (2021). New investment opportunities in pharmaceutical industry of Ukraine due to the spread of coronavirus disease (Covid-19). *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(5), 153-158 [United Kingdom].
- Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

How to Cite:

Garmatiuk, O. (2022). ANALYSIS OF CURRENT TRENDS IN THE TURNOVER OF PHARMACEUTICAL PRODUCTS. *Economies' Horizons*, 2(20), 125–132. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(20\).2022.275008](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(20).2022.275008)